Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 19 Ožujak 2001 20:22

U javnosti se zadnjih dana raspravlja **da li je ili nam nije potreban aranžman sa MMF-om.** Kr enule su polemike, više manje strastvene, kojima se želilo osporiti/dokazati koristnost aranžmana za Hrvatsku. Ni Pantovčak nije ostao imun. I on se uključio u raspravu ovog pitanju. Napisan je Papir koji je trebao poslužiti kao podloga za raspravu Vladi; HNB-u uz prisustvo i ocjenu nezavisnih stručnjaka. Odjednom se materijal umnožio (Kako?;Zašto?; Tko?…) i rasprava nije održana ali su svekolike tenzije u porastu. Što više, gospodin John Norregaard, prema jednoj tiskovini, ocjenjuje materijal kao "djete" iz prošlog stoljeća čime se zapravo osporava njegov sadržaj i misli koje su prezentirane u Papiru. Priča je u osnovi poznata. Privatni sektor mora rasti. Tržišne silnice će stvar na zadovoljavajući način rješiti. Osim toga aranžman sa MMF-om bi trebao ojačati Vladu. Ekonomski institut kratko izjavljuje: Nismo raspravljali o Memorandumu.

Konačno, mi smo ga potpisali i sada je stvar gotova. O ovom se moglo raspravljati prije potpisa hrvatske strane. Ipak nastavljenem su rasprave i mišljenja ekonomista koja su osporavala korisnost aranžmanu - nedavno Lokin, Horvat - u okviru šireg konteksta. Priča toplo - hladno je u Hrvatskoj prisutna godinama. Od uspostave neovisne države ekonomisti su si uzeli za prvo da se aktivno uključe - mišljenjima, sugestijama, prijedlozima - jer su se projekti gotovo "ugasili". Posljedica te i takve politike se je ubrzo obznanila. Formirala su se dva oprečna mišljenja glede tečaja nacioinalne valute i poneko mišljenje između tih krajnosti. Ta se priča "žvače" od Programa stabilizacije iz listopada 1993. godine. Cijela priča podsjeća na bacanje u more mrvica kruha (eksplikacija nekog problema kao što je to sada Memorandum) što rezultira dolaskom ribica u velikom broju koje se takmiče tko će više pojesti, pa ako je komad kruha veći tada može doći i do sukoba među ribicama (rasprava ekonomista) da bi nakon održane "gozbe" opet svatko otišao na svoju stranu čekajući u prikrajku novu "gozbu". Život, kao što to uvijek biva, ide dalje. I ništa se nije promjenilo jer politički cost-benefit i nije tako dobar ako se pokrenu promjene za bonitet vladajućih. Primjera je nebrojno mnogo. Neke od njih smo isticali na ovim stranicama. I nikom ništa.

Valja ponoviti da **ekonomska politika, u osnovi, predstavlja kombinaciju: inflacije, kamatne stope, porezne stope tečaja nacionalne valute, zaposlenosti, odnosno veličine druševenog proizvoda i nacionalne dividende. Koja će varijabla u kojem vremenu biti nezavisna a koje će biti zavisne zavisi od ciljeva i uvjeta u kojima se provodi ekonomska politika. Pri tome cijena ekonomske politike svakako mora biti prisutna u kalkulacijama predlagača ekonomske politike. Prema tome, stvar je odluke da li će tečaj biti stabilan ili će aprecirati/deprecirati. Bitno je uočiti da su ostale varijable date ako je određen cilj i nezavisna varijabla koja najbolje, prema mišljenju vlasti, ostvaruje postavljeni cilj.**
To je, pojednostavljeno rečeno, srž stvari. Ostalo su ipak varijacije na temu što je predmet teoretskog i praktičnog promišljanja. Nije potrebno niti dobro da se ekonomisti slažu. Teza - antiteza - sinteza, odnosno analiza - dijagnoza - prognoza su točke koje mora proći svaka osmišljena misao kako bi mogla biti predložena i raspravljena kao moguće rješenje. Ja, ti ili on kad nešto misli ne znači ništa. Argumenti su bitni. U nastavku evo nekoliko argumenata na koje sam prvi ukazivao što se jasno nije slušalo a dramatično su važni za budućnost Hrvatske. Redoviti čitaoci ovih stranica su ih imali prilike isčitati. Čitaju ih i predstavnici vlasti. Čitaju ih i predstavnici oporbe. Čitaju ih i ekonomisti. I tako dalje. I nikom ništa.

Internacionalizacija bankarsjkog sistema ostvarena je do te mjere da je upitno što će raditi centralna banka sutra. Kao dodatni argument ponavljam svoju ocjenu kune kao "monetarne manjine" jer je dvije trećine pasive u devizama. Ostaje nam kontrolna funkcija poslovnih banaka - zapravo - trošak. Pridoda li se iznijetom da centralna banka nije u stanju djelovati na poslovnu politiku (sada internacionaliziranih) banaka stvar je potpuno jasna. Analiza bankarskog sustava pokazuje i dokazuje da devalvacija nema smisla. Elastičnost uvoza i izvoza je dodatni argument da se tečaj ne treba mjenjati.

Predstoji internacionalizacija osiguravateljne industrije. Priča je ista kao i u prethodnom slučaju s tom razlikom da "Croatia osiguranje" nije prodano jer nije nađen kupac (za sada).

Događanja sa privatizacijom - osnovicom materjalne sigurnosti penzionerima; osnova mirovinskih fondova i samoupravnog društva u cjelini - provedena je osim nekih časnih izuzetaka pogubno po svekoliko stanje hrvatske privrede. I nikom ništa. Prodaja obiteljskog srebra se hrabro nastavlja dalje. Ovom svakako valja pridodati i sanaciju banaka, te njihovu prodaju. Nitko ne želi otvoriti raspravu i potaknuti istraživanje o "nestalih" pedeset milijardi kuna (brojkama: 50.000.000.000,00) što je više od ovogodišnjeg proračuna. I nikom ništa.

Ozbiljno su nagriženi prodajni kanali. Predstoji i njihova dodatna internacionalizacija pa pitam kojim će se kanalima prodavati proizvodi made in Croatia. Od Slovenaca ne želimo učiti, a oni su nam nakon deset godina postali nedostižan uzor. I nikom ništa.

Proračun je temeljni problem ove zemlje. On je odista velik u odnosu na društveni proizvod ali, apsolutno, on nije dostatan da se pokrije rashodna strana proračuna. Prema tome, pitanje je svih pitanja što ćemo učiniti kada u potpunosti prodamo obiteljsko srebro i kada se više nećemo moći zaduživati u bijelom svijetu. Četvrtina planiranih prihoda proračuna se odnosi na prodaju obiteljskog srebra i zaduživanja u inozemstvu. Pored toga porezna presija bi se mogla povećati - "na mala vrata" - uvođenjem poreza i prireza na lokalnoj razini, odnosno rast zaduživanja lokalne uprave i samouprave.

I na kraju, neki dan gospodin Željko Vukina izjavljuje kako "Lura" mora naći strateškog partnera da bi proširila svoje poslovanje. Ostaje da "Agrokor" nađe strateškog partnera. Sutra će to učiniti i "Pliva" kad očisti porfelj. Potom "Podravka". I tako dalje. Primjer Slovenije nas, naravno, ne interesira. Svjetla točka Tvornica duhana Rovinj (koja je munjevito redizajnom strategije odgovorila na dolazak BAT-a /usput što je sa Tvornicom duhana Zadar? - Nečujem dobro!/) je isuviše malo da ovaj tekst ne bi bio sumoran i izazivao zabrinutost.

Zaključno. **Gospodo Karl Marx je rekao da je proces reprodukcije nedjeljiv. Proizivodnja, raspodjela, razmjena i potrošnja čvrsto su isprepleteni i nije moguće djelovati u bilo kojoj točki reprodukcije a da niste izmjenili (putem valova) cjelokupni tok reprodukcije. Ipak, prioritet je dat proizvodnji dobara i usluga. To je koncept koji nikada u ozbiljnoj ekonomskoj teoriji i politici nije osporen. Ovo nije teorija iz dvadesetog već iz devetnaestog da ne kažem osamnaestog stoljeća. Ekonomski povjesničari bi rekli da je priča bila poznata već u petanaestom stoljeću. Ipak, kako je rekao veliki J.M. Keynes svi smo mi "žrtve" nekog umrlog ekonomiste.**